

29.04.2013

Kj/43

§ 500

V Stj / Valtuutettu Mirka Vainikan aloite vanhusasiamiehestä

HEL 2012-015498 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus päätti esittää kaupunginvaltuustolle, että kaupunginvaltuusto päättäisi seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto päättänee katsoa valtuutettu Mirka Vainikan aloitteen loppuun käsitellyksi.

Esittelijä

kaupunginjohtaja
Jussi Pajunen

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Mirka Vainikan aloite

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättänee esittää kaupunginvaltuustolle, että kaupunginvaltuusto päättäisi seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto päättänee katsoa valtuutettu Mirka Vainikan aloitteen loppuun käsitellyksi.

Esittelijä

Valtuutettu Mirka Vainikka ja 10 muuta valtuutettua esittävät aloitteessaan vanhusasiamiehen tehtävän perustamista vanhusneuvoston aseman vahvistamista ja sen sihteerinä toimimista varten.

Kaupunginhallitus viittaa saatuihin lausuntoihin ja toteaa, että laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista (980/2012, ns. vanhuspalvelulaki) tulee voimaan 1.7.2013. Lain 11 §:ssä säädetään vanhusneuvostosta, joka kunnan on asetettava ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi.

Kaupunginhallitus toteaa, että Helsingissä on perustettu vanhusneuvosto jo vuonna 1997 kaupungin ja sen alueella toimivien vanhusjärjestöjen pysyväisluonteiseksi yhteistyöelimeksi. Helsingin

vanhusneuvosto on ollut merkittävä toimija ikäihmisten asioiden edistäjänä tekemällä aloitteita ja esityksiä vanhuksia ja heidän elinolojaan koskevissa asioissa sekä antamalla lausuntoja eri hallintokuntien vanhusten palveluihin liittyvistä suunnitelmista ja ehdotuksista. Vanhusneuvosto on myös seurannut aktiivisesti vanhuspalvelujen toteutumista Helsingissä ja kiinnittänyt huomiota palvelujen rakenteelliseen järjestelyyn, riittävyteen ja laatuun.

Kaupunginhallitus katsoo, että Helsingin vanhusneuvoston tehtävät ovat pitkälti samoja kuin voimaan tulevassa lainsäädännössä vanhusneuvostolle määritellyt tehtävät. Kunnallisista vanhusasiamiehistä ja heidän tehtävistään ei säädetä laissa. Kaupunginhallitus katsoo, että vanhusneuvoston sihteerin on tarkoituksenmukaista tuntea kunnan strategista suunnittelua ja kunnallishallintoa, kunnan eri toimialoja, lainsäädäntöä, palvelujärjestelmiä sekä järjestelmien ja hallinnon toimintatapoja. Sosiaali- ja terveystieteiden nimeämä vanhusneuvoston sihteeri, joka on sairaala- kuntoutus- ja hoivaosaston toiminnan suunnittelija, käyttää arviolta noin puolet työajastaan vanhusneuvoston sihteerin tehtäviin.

Kaupunginhallitus katsoo, että kaupungin strategiaohjelmassa ja talousarviossa olevat vanhuspalveluja koskevat linjaukset velvoittavat kaikkia hallintokuntia. Lisäksi uudistetussa sosiaali- ja terveystoimessa tehdään entistä tiiviimmin yhteistyötä ikäihmisten laajapohjaisten, laadukkaiden ja oikea-aikaisten palvelujen ja hoidon koordinoimiseksi. Näin ollen kaupunginhallitus ei pidä tarkoituksenmukaisena erillisen vanhusasiamiehen tehtävän perustamista.

Esittelijä

kaupunginjohtaja
Jussi Pajunen

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Mirka Vainikan aloite

Päätöshistoria

Talous- ja suunnittelukeskus 13.3.2013

HEL 2012-015498 T 00 00 03

Talous- ja suunnittelukeskus pitää tärkeänä ikäihmisten elinolojen edistämistä ja palvelujen turvaamista. Vanhusasiamiehen tehtävän perustamisesta kaupunginhallitus on todennut mm. 16.5.2011, että

suurin osa ehdotetulle vanhusasiamiehelle esitetystä tehtäväkokonaisuudesta toteutuu jo nyt normaalitoimintana vanhusten palvelujen työntekijöiden sekä sosiaali-, potilas-, veteraani- ja vammaisasiamiesten toimesta. Asiamiesten tehtäviin kuuluu neuvoa sekä asiakkaita että heidän läheisiään, tiedottaa asiakkaiden oikeuksista ja opastaa heitä esimerkiksi muistutuksiin ja valituksiin liittyvissä asioissa. Khs piti perusteltuna odottaa tulevan vanhustalvvelulain voimaantuloa ja arvioida uudelleen tarvittaessa sen jälkeen vanhusneuvoston ja ehdotetun vanhusasiamiehen asema ja tehtävät.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista 980/2012, eli ns. vanhustalvvelulaki (käytetään jäljempänä), vahvistettiin 28.12.2012 ja se astuu voimaan 1.7.2013. Vanhustalvvelulaissa säädetään vanhusneuvostosta ja sen tehtävistä. Helsingin vanhusneuvostolle aikaisemmin määritellyt tehtävät ovat pitkälti samoja kuin nyt lakisääteistettävän vanhusneuvoston tehtävät. Sen sijaan lakiin ei ole sisällytetty määrittelyä kunnallisista vanhusasiamiehestä ja heidän tehtävistään. Sosiaali- ja terveystalvvelvirasto on nimennyt vanhusneuvoston sihteerin tehtävään toiminnan suunnittelijan.

Sosiaali- ja terveystoimi yhdistyi 1.1.2013. Rakennuudistus mahdollistaa entistä tiiviimmän sosiaali- ja terveystalvveluiden yhteistyön ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemiseksi. Lisäksi yhdistyminen tukee sekä laajapohjaista laadukkaiden ja oikea-aikaisten sosiaali- ja terveystalvvelujen kehittämistä että aiempaa parempaa iäkkäiden hoidon koordinoimista. Uusi sosiaali- ja terveystalvvelvirasto jatkaa ja edelleen kehittää vanhusneuvoston, muiden hallintokuntien (asuminen, liikunta, kulttuuri ja joukkoliikenne) ja kolmannen sektorin kanssa tehtävää yhteistyötä ikäihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Taloustalvvel- ja suunnittelukeskus toteaa, että kaupungin suunnittelujärjestelmässä tavoitteena on linjata asiat strategiaohjelmassa ja tavoitteet konkretisoituvat taloustalvvelarviossa. Strategiaohjelmaan on sisällytetty kaikkia hallintokuntia velvoittavat vanhustalvveluista koskevat kaupungin yhteiset linjaukset.

Edellä mainittuihin seikkoihin viitaten taloustalvvel- ja suunnittelukeskus ei pidä tarpeellisena erillisen vanhusasiamiehen toimen perustamista turvaamaan ikäihmisten talvveluja.

Lisätiedot

Katja Rimpilä, erityissuunnittelija, puhelin: 310 36256
katja.rimpila(a)hel.fi

Sosiaali- ja terveystalvvellautakunta 26.02.2013 § 43

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
hallintokeskus@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/hallintokeskus>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

HEL 2012-015498 T 00 00 03

Päätös

Sosiaali- ja terveyslautakunta päätti antaa seuraavan lausunnon:

"Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012, eli ns. vanhuspalvelulaki (käytetään jäljempänä), vahvistettiin 28.12.2012 ja se astuu voimaan 1.7.2013. Laki täydentää sosiaali- ja terveydenhuollon yleis- ja erityislainsäädäntöä. Lain tarkoitus on tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia sekä edistää sen mahdollisuutta osallistua elinoloihinsa vaikuttavien päätösten valmisteluun ja palvelujen kehittämiseen kunnassa. Lisäksi lain tarkoitus on parantaa iäkkään henkilön mahdollisuutta saada laadukkaita sosiaali- ja terveyspalveluja sekä vahvistaa hänen mahdollisuuttaan vaikuttaa hänelle järjestettävien palvelujen sisältöön ja toteuttamistapaan.

Vanhuspalvelulain 2 luvussa säädetään kunnan yleisistä velvollisuuksista. Lain 5 §:n mukaan kunnan on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnittelussa on painotettava kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä. Suunnitelma on laadittava osana kunnan strategista suunnittelua. Suunnitelman hyväksyy kunnanvaltuusto ja se on tarkistettava valtuustokausittain. Lain 6 § painottaa iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien sosiaalipalvelujen riittävyyden ja laadun vuosittaista arviointia kunnan alueella. Arvioinnin pohjaksi kunnan on kerättävä säännöllisesti palautetta palveluja käyttäviltä, heidän omaisiltaan ja läheisiltään sekä kunnan henkilöstöltä. Arvioinnissa on lisäksi otettava huomioon sosiaaliasiamiehen vuosittaisessa selvityksessä esitetyt havainnot.

Vanhuspalvelulain 11 §:ssä säädetään vanhusneuvostosta. Kunnan on asetettava ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi vanhusneuvosto ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä. Vanhusneuvosto on otettava mukaan 5 §:ssä tarkoitetun suunnitelman valmisteluun ja 6 §:ssä tarkoitettuun arviointiin. Lisäksi neuvostolle on muutoinkin annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka ikääntyneen väestön tarvitsemien palvelujen kannalta.

Helsinkiin on perustettu vanhusneuvosto jo vuonna 1997 ilman lainsäädännön veloitetta. Helsingin vanhusneuvosto on Helsingin

kaupungin ja sen alueella toimivien vanhusjärjestöjen pysyväisluonteinen yhteistyöelin. Kaupunginhallitus päätti 18.2.2013 asettaa toimikaudeksi 2013 - 2014 vanhusneuvoston ja valita siihen 19 jäsentä. Vanhusneuvoston jäsenistä on muodostettu työryhmiä, jotka ovat valmistelleet esityksiä ja lausuntoja vanhusneuvoston työvaliokunnan ja kokousten käsiteltäväksi. Neuvosto on kokoontunut kerran kuukaudessa kesäkuukausia lukuun ottamatta. Vanhusneuvosto on ollut merkittävä toimija ikäihmisten asioiden edistäjänä tekemällä aloitteita ja esityksiä vanhuksia ja heidän elinolojaan koskevissa asioissa sekä antamalla lausuntoja eri hallintokuntien vanhusten palveluihin liittyvistä suunnitelmista ja ehdotuksista. Vanhusneuvosto on myös seurannut aktiivisesti vanhuspalvelujen toteutumista Helsingissä ja kiinnittänyt huomiota palvelujen rakenteelliseen järjestelyyn, riittävyteen ja laatuun.

Valtuustoaloitteessa on rinnastettu vanhus- ja vammaisneuvosto ja edellä mainittujen neuvostojen sihteerin tehtävät. Sosiaali- ja terveyslautakunta toteaa, että vammaisasiamiehestä ei säädetä vammaispalvelulaissa, kuten ei vanhusasiamiehestäkään voimaan astuvassa vanhuspalvelulaissa. Vammaisasiamiehen toimen perustamishistoria liittyy Helsingissä toimineiden vuonna 1982 perustetun vammaisasiain neuvottelukunnan ja vuonna 1986 perustetun erityishuoltoneuvoston yhdistämiseen. Vuoden 1987 vammaispalvelulaki virallisti ja lakisääteisti vammaisneuvostojärjestelmän koskemaan kaikkia kuntia. Vuonna 1991 Helsingissä korvattiin vammaisasiain neuvottelukunta ja erityishuoltoneuvosto vammaisneuvostolla. Uuden neuvoston toimintasäännön mukaan neuvoston sihteerinä toimii vammaisasiamies. Kahden neuvoston tehtävien yhdistämisen katsottiin tarvitsevan riittävät toimeenpanevat resurssit ja uuden järjestelyn edellyttävän päätoimista toimihenkilöä.

Vanhusasiamiehen tehtävän perustamista Helsinkiin on käsitelty kaupunkitasolla useaan otteeseen. Kaupunginhallitus on todennut vuonna 2011 sosiaali- ja terveyslautakunnan sekä talous- ja suunnittelukeskuksen lausuntoihin perustuen, että suurin osa ehdotetulle vanhusasiamiehelle esitetystä tehtäväkokonaisuudesta toteutuu jo nyt normaalitoimintana vanhusten palvelujen työntekijöiden sekä sosiaali-, potilas-, veteraani- ja vammaisasiamiesten toimesta. Asiamiesten tehtäviin kuuluu neuvoa asiakkaita ja heidän omaisiaan/läheisiään ja tiedottaa asiakkaiden oikeuksista sekä opastaa heitä esimerkiksi muistutuksiin ja valituksiin liittyvissä asioissa. Lisäksi edellä mainittujen tahojen lausuntoihin on kirjattu viittaus sosiaali- ja terveysministeriössä tuolloin valmistelussa olleesta vanhuspalvelulaista, jonka oletetaan määrittelevän myös vanhusneuvostojen ja mahdollisten kunnallisten vanhusasiamiesten

aseman ja tehtävät. Pidettiin perusteltuna odottaa tulevan vanhuspalvelulain voimaantuloa ja arvioida uudelleen tarvittaessa sen jälkeen vanhusneuvoston ja ehdotetun vanhusasiamiehen asema ja tehtävät.

Kuluvan vuoden heinäkuussa voimaan astuvassa vanhuspalvelulaissa säädetään vanhusneuvostosta ja sen tehtävistä. Sosiaali- ja terveyslautakunta haluaa tuoda esille, että Helsingin vanhusneuvostolle aikaisemmin määritellyt tehtävät ovat pitkälti samoja kuin nyt lakisääteistettävän vanhusneuvoston tehtävät. Sen sijaan lakiin ei ole sisällytetty määrittelyä kunnallisista vanhusasiamiehestä ja heidän tehtävistään.

Sosiaali- ja terveyslautakunta katsoo, että vanhusneuvoston sihteerin on tarkoituksenmukaista tuntea kunnan strategista suunnittelua ja kunnallishallintoa, kunnan eri toimialoja, lainsäädäntöä, palvelujärjestelmiä sekä järjestelmien ja hallinnon toimintatapoja. Sosiaali- ja terveysvirasto on nimennyt vanhusneuvoston sihteerin tehtävään toiminnan suunnittelijan. Toiminnan suunnittelijan työajasta on arvioitu käytettävän noin puolet vanhusneuvoston sihteerin työtehtäviin.

Sosiaali- ja terveyslautakunta toteaa, että vanhusten hoito-, hoiva- ja asumispalvelujen turvaaminen, neuvonnan antaminen ja asiakkaan oikeuksista tiedottaminen on säädetty hallintolaissa, asiakas- ja potilaslaissa sekä sosiaali- ja terveydenhuoltolaissa kuntien ja kunnan viranomaisten tehtäväksi. Velvoite koskee kaikkia kunnan työntekijöitä ja sisältyy työntekijän perustehtävään. Sosiaali- ja terveysvirastolla on myös käytössä yhteensä 5 asiamiehen työpanos (2 potilasasiamiestä, 1,5 sosiaaliasiamiestä, 1 vammaisasiamies ja 0,5 veteraanasiamiestä). Lisäksi tulevan vanhuspalvelulain mukaan kunnan on nimettävä iäkkäälle henkilölle vastuutyöntekijä, jos hän tarvitsee apua palvelujen toteuttamiseen ja yhteensovittamiseen liittyvissä asioissa (17 §). Iäkkäiden henkilöiden neuvontapalveluista, palveluntarpeiden selvittämisestä ja niihin vastaamisesta huolehtivat lukuisat sosiaali- ja terveysviraston työntekijät.

Sosiaali- ja terveyslautakunta yhtyy aloitteen tekijöiden näkemykseen ikäihmisten elinolojen edistämisen sekä palvelujen turvaamisen ja kehittämisen tärkeydestä. Vanhusneuvostojen lakisääteistäminen vahvistaa niiden asemaa iäkkäiden ihmisten näkemysten välittäjänä päätöksenteon eri portaille. Vanhusneuvosto toimii kanavana, jonka kautta asioita kuljetetaan tarkoituksenmukaisille foorumeille. Sosiaali- ja terveyslautakunta korostaa, että kaupungin suunnittelujärjestelmässä tavoitteena on linjata asiat strategiaohjelmassa ja talousarviossa. Strategiaohjelmaan on sisällytetty kaikkia hallintokuntia velvoittavat vanhuspalveluja koskevat kaupungin yhteiset linjaukset. Näin on

varmistettu, että tätä ikäryhmää koskevat linjaukset velvoittavat kaikkia hallintokuntia, eivätkä ikäihmisten asiat jää esimerkiksi vain sosiaali- ja terveystoimen vastuulle.

Sosiaali- ja terveystoimi yhdistyi 1.1.2013. Rakennemuutos mahdollistaa entistä tiiviimmän sosiaali- ja terveystoimien yhteistyön ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemiseksi. Lisäksi yhdistyminen tukee sekä laajapohjaista laadukkaiden ja oikea-aikaisten sosiaali- ja terveystoimien kehittämistä että aiempaa parempaa iäkkäiden hoidon koordinoimista. Uusi sosiaali- ja terveystoimi jatkaa ja edelleen kehittää vanhusneuvoston, muiden hallintokuntien (asuminen, liikunta, kulttuuri ja joukkoliikenne) ja kolmannen sektorin kanssa tehtävää yhteistyötä ikäihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Sosiaali- ja terveystoimi ei näin ollen pidä tarpeellisena erillisen vanhusasiamiehen toimen perustamista turvaamaan ikäihmisten palveluja.

Terveysvaikutusten arviointi

Ikäihmisten hyvinvoinnin ja toimintakyvyn kannalta on tärkeää, että he saavat asianmukaista palvelua ja hoitoa sekä tukea arjessa selviytymiseen. Kunta voi tukea ikäihmisiä riittävästi ja oikea-aikaisilla palveluilla ja toimenpiteillä sekä yhteistyöllä eri tahojen kanssa.

Kunnan velvollisuus on ottaa vanhusneuvosto mukaan kunnan toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan kaikissa asioissa, jotka koskevat ikääntyneitä väestöä. Vanhusneuvoston toiminta vahvistaa omalta osaltaan ikäihmisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia elinolojaan koskevien päätösten valmistelussa ja palvelujen kehittämisessä. Ikäihmisiä koskevilla strategisilla linjauksilla ja niiden toimeenpanoa tukevilla toimintasuunnitelmilla kunta voi edesauttaa tavoitteiden toteutumista myönteisten terveysvaikutusten saavuttamiseksi."

Esittelijä

virastopäällikkö
Matti Toivola

Lisätiedot

Leila Pitkäalho, kehittämissuunnittelija, puhelin: 310 44569
leila.pitkaalho(a)hel.fi